

ენათმეცნიერება, ლიტერატურათმცოდნეობა
LINGUISTICS, LITERARY CRITICISM

ციალა ლაგვილავა

„სიკვდილისა“ და „სიცოცხლის“ რეპრეზენტაციის ენობრივი
საშუალებები (ქართულსა და თურქულ ენებში)

აბსტრაქტი

სიკვდილ-სიცოცხლის ფენომენი მთელ ორგანულ სამყაროს მოიცავს, რაც მის ნომინაციაში განსხვავებასაც იძლევა, კვდომის ობიექტის ბიოლოგიური სტატუსიდან გამომდინარე - საქმე ეხება ადამიანს, ცხოველსა თუ მცენარეს.

ორივე კულტურაში აქტუალურია ამქვეყნიური და იმქვეყნიური სამყაროს ოპოზიცია და მათ შორის კავშირის არსებობა. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ ეს კავშირი არ არის მონოვექტორულად გაგებული და დასაშვებია ორმხრივი მოძრაობის შესაძლებლობა, რაც ენობრივ ერთეულებშიც ვლინდება.

საკვლევ კულტურებში გამოვლენილმა პრეცედენტულმა ერთეულებმა საშუალება მოგვცა, სამყაროს ხედვის საკითხში კულტურებს შორის კონკრეტული განსხვავებები და ეთნოენობრივ ცნობიერებაში არსებული განსხვავებული აქსიოლოგიაც დაგვეფიქსირებინა.

საკვანძო სიტყვები: სიკვდილ - სიცოცხლის ფენომენი; რეპრეზენტაცია; ენობრივი საშუალებები

შინაარსი

საკვლევ კულტურებში სიკვდილ-სიცოცხლის კონცეპტუალური ველი უნივერსალური ველის ნაციონალურ-კულტურულ მანიფესტაციებს წარმოადგენს, რომლის ინტეგრალური სემებია არსებობა და არარსებობა (არსებობის დასასრული).

არსებობა/არარსებობის პრობლემა დაკავშირებულია მოვლენის ეგზისტენციალურ და პროცესუალურ გაგებასთან. პირველ შემთხვევაში, სიკვდილი და სიცოცხლე წარმოგვიდგება,

როგორც არსებობის კვანტორი, ხოლო მეორე შემთხვევაში — როგორც მოქმედების კვანტორი, რომლის განხორციელებაც რიგ ფაქტორს უკავშირდება: არის თუ არა დამოკიდებული პიროვნებაზე ობიექტის მიმართება სასიკვდილო აქტის განხორციელების ფორმისადმი და მოქმედების განხორციელების ბუნებრივი თუ ძალადობრივი ხასიათი.

სიკვდილ-სიცოცხლის ფენომენი მთელ ორგანულ სამყაროს მოიცავს, რაც მის ნომინაციაში განსხვავებასაც იძლევა, კვდომის ობიექტის ბიოლოგიური სტატუსიდან გამომდინარე - საქმე ეხება ადამიანს, ცხოველსა თუ მცენარეს.

ორივე კულტურაში აქტუალურია ამქვეყნიური და იმქვეყნიური სამყაროს ოპოზიცია და მათ შორის კავშირის არსებობა. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ ეს კავშირი არ არის მონოვექტორულად გაგებული და დასაშვებია ორმხრივი მოძრაობის შესაძლებლობა, რაც ენობრივ ერთეულებშიც ვლინდება.

საკვლევ კულტურებში გამოვლენილმა პრეცედენტულმა ერთეულებმა საშუალება მოგვცა, სამყაროს ხედვის საკითხში კულტურებს შორის კონკრეტული განსხვავებები და ეთნობრივ ცნობიერებაში არსებული განსხვავებული აქსიოლოგიაც დაგვეფიქსირებინა.

ეთნოსის თვითგამორკვევისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ტრადიციული მსოფლმხედველობის რეკონსტრუქციას, რომელშიც ასახულია ადამიანისა და სამყაროს ურთიერთობა. სიკვდილისა და სიცოცხლის ფენომენებისადმი ინტერესი დღესაც არ კარგავს თავის აქტუალობას კაცობრიობის ისტორიის მთელ მანძილზე.

ცნებები - „სიკვდილი“ და „სიცოცხლე“ - რეალური სამყაროს ფენომენები, თავისი დენოტატიური სტატუსით, ანუ მათ მიერ აღნიშნული სინამდვილის ხასიათის მიხედვით, აბსტრაქტულ სუბსტანტიებს წარმოადგენს და ანტონიმურ მიმართებაში იმყოფება. უნდა აღინიშნოს, რომ ანტონიმთა სემანტიკური სიმეტრია სრულიად არ ნიშნავს მათ პრაგმატიკულ თანაბარზომიერებას. თუ კონცეპტებს „სიკვდილი“ და „სიცოცხლე“ კოგნიტურ პლანში განვიხილავთ, უნდა გავაცნობიეროთ, რომ მათ უკან

მდგომი მოვლენები სრულიად განსხვავებულ მიმართებაშია ინდივიდუალურ გამოცდილებასთან. ეს განსხვავება კარგად დაინახა და ჩამოაყალიბა მ. მონტენმა: „რაც შეეხება სიკვდილს, მისი შეგრძნება ჩვენ არ შეგვიძლია. ჩვენ მას მხოლოდ გონებით ვწვდებით, რადგან სიცოცხლისგან მას მხოლოდ წამი აშორებს“. ნათქვამი კარგად დასტურდება კონცეპტების „სიკვდილი“ და „სიცოცხლე“ კომბინატორიკით: „ფიქრი სიკვდილ-სიცოცხლეზე, მაგრამ სიცოცხლეზე - საკუთარზე, სხვისაზე და ზოგადად, სიკვდილზე კი - მხოლოდ სხვისაზე და ზოგადად; ალწერა (დაკვირვებაც კი) სიკვდილ-სიცოცხლისა, მაგრამ სიცოცხლისა - საკუთარის, სხვისი ანდა ზოგადად, სიკვდილისა კი - მხოლოდ სხვისა; გახსენება სიცოცხლისა - საკუთარის ან სხვისა, სიკვდილისა კი - მხოლოდ სხვისა“ (ფილოს. სლოვარ, 2001).

საკვლევი კონცეპტების ინტერპრეტაციისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მისი რეპრეზენტაციის ენობრივ საშუალებებს. კონცეპტუალური მნიშვნელობები სხვადასხვა ენობრივ დონეზე გამოიხატება: ლექსიკურ, ფრაზეოლოგიურ, პარემიოლოგიურ ერთეულებში. ამასთანავე, საკმაოდ ხშირია კონცეპტის შინაარსის გადმოცემა სამეტყველო ფიგურების (მეტაფორების, მეტონიმის, სინეკდოქეს, გაპიროვნების) საშუალებით.

არსებობა / არარსებობის პრობლემა საკმაოდ რთული პრობლემაა, რომლის მეცნიერული ინტერპრეტაცია არსებული გაგებისაგან საკმაოდ განსხვავებულია ხალხურ ცნობიერებაში. თუ ნ. ბერდიაევი ეგზისტენციის პრობლემას დროის ფაქტორს უკავშირებს, რომლის დასაბამადაც ის ადამისა და ევას სამოთხიდან განდევნის მომენტს მიიჩნევს, დროს, როდესაც ადამიანი მოკვდავად იქცა, ორივე საკვლევ კულტურაში, ისევე, როგორც კულტურათა უმრავლესობაში, სიკვდილი და სიცოცხლე განიხილება, როგორც ერთი დიალექტიკური მთლიანობა, ერთიანი სამყაროს ორი ნაწილი, რომელთა შორის არსებობს გარკვეული კანონზომიერი კავშირი.

მიუხედავად რელიგიათა და იდეოლოგიურ სისტემათა მრავალფეროვნებისა, მხოლოდ ათეიზმი უარყოფს სიკვდილის შემდეგ არსებობის შესაძლებლობას, თუმცა მისი გაგრძელება

განსხვავებული კულტურების მიერ არაერთგვაროვნად არის გაგებული. მაგალითად, ინდუიზმის სულთა გრადაციის თეორიის მიხედვით, ადამიანის მიერ განვლილი ცხოვრებისეული გზის მიხედვით, მისმა სულმა, შესაძლოა, სხვადასხვა იერარქიული ღირებულებების მოვლენაში ჰპოვოს განხორციელება.

აღნიშნული ეთიკური ფაქტორი რელევანტურია ქრისტიანული და მუსულმანური რელიგიისთვისაც, რომლებიც სამოთხისა და ჯოჯოხეთის, ჯენნეთისა და ჯეჰენემის ოპოზიციებს გამოყოფენ და ადამიანის „პერსპექტიული დისლოკაციის“ ადგილს, ასევე, მისი ამქვეყნიური ცხოვრების შინაარსს უკავშირებენ. საკვლევ კულტურებში ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ოპოზიციას წარმოადგენს სამყაროს ამქვეყნიურ და იმქვეყნიურ ნაწილებად დაყოფა, რაც შესაბამისი ენობრივი მასალით დასტურდება:

- სააქაო, ეს ქვეყანა, ეს სოფელი - dünya, bu dünyaya ait, acun, alem, cihan, evren, felek, kainat, yer yuvarı, yerküre, yerüstü varlığı
- საწუთრო, წუთისოფელი, წარმავალი -ölümlü dünya, fani dünya (bitimli, devamsız, geçeğen, geçeci, gelip geçici, sonlu, süreksiz, zail, eğreti, şimdilik; üç beş günlük dünya; bir zaman için)
- საიქიო - ის ქვეყანა, ის სოფელი -ahret, öbür dünnya, öte dünnya, tahtalı köy, ölüm sonrası hayat , ebedi, bengi, bitimsiz, daimi, kalımlı, müebbet, ölümsüz

როგორც წესი, საიქიო და სააქაო სამყაროთა ნომინაცია-შეფასებით ნიუანსებს შეიცავს.

ერთმანეთს უპირისპირდება სამოთხე და ჯოჯოხეთი- cennet-cehennem

ქართულში: მკვდრეთი, სასულეთი, შავეთი. თურქულში: darı beka, darı ahiret, öbür/öte dünya-მუსლ. მარადიული სამყოფელი, საიქიო და, ასევე, kıyamet- მკვდრეთით აღდგომა, მეორედ მოსვლა.

საიქიო, ხშირ შემთხვევაში, უკეთეს სამყაროსთანაა

გაიგივებული.

- მარადიული ძილი - ebedi uykusuna dalmak
- საუკუნო, სამარადისო განსვენება - ebedi istirahat
- თვალების დახუჭვა -dünyaya gözlerini kapamak; gözü yumulması
- სიკვდილი, გარდაცვალება -ölmek, vefat etmek
- აღესრულა, გარდაიცვალა -Allahın rahmetine kavuştu, Mevlasına kavuşmak (Mevlasını bulmak)
- ღმერთმა გაანათლოს/ნათელში ამყოფოს, აცხონოს -Allah cennetlik etsin, nur içinde yatsın
- სიცოცხლესთან გამოთხოვება -hayata veda, candan geçmek
- სულის მიცემა -can vermek
- დააჩქარო საკუთარი სიკვდილი -ölüme meydan okumak; kendi ecelini çağırmaq
- იბოვო საკუთარი სიკვდილი, სიკვდილს შეეგებო -(kendi) ölümlünü bulmak, ecelini bulmak
- საკუთარი სისხლის წყურვილი - kendi kanına susamak
- ჩაიყვანო ვინმე სამარეში, ააჩქარო ვინმეს სიკვდილი, დაღუპვა -ölümüne sebep olmak, öldürmek, tahtalı köyü boylatmak
- (ვინმესთვის) სამარის გათხრა -(birinin)çukurunu kazmak
- მეორე სამყაროში გადანაცვლების იმიტაციას წარმოადგენს ლექსემა:
  - თავს მოიმკვდარუნებს (მოიმკვდარუნა, მოუმკვდარუნებია) – ölü taklidi yapmak; kendini ölü göstermek
- ორ სამყაროს შორის მოძრაობა ეთნოენობრივ ცნობიერებაში არ არის ერთ მხარეს მიმართული პროცესი – ამ ქვეყნიდან იმ ქვეყანაში. ენები აფიქსირებენ საპირისპირო მიმართულებასაც, რაც შემდეგ ენობრივ ერთეულებში აისახება:
  - გამოაცოცხლო, სიცოცხლე დაუბრუნო -diriltmek, hayat vermek
- მკვდრეთით აღდგომა (ორ სამყაროს შორის მოძრაობა) - dirilmek; katının kapısından dönmek
- გადარჩენა, მოხედვა (გადარჩა, მოიხედა) - kurtulmak

დროში არსებობის დასასრულსა და სიცოცხლისა და სიკვდილის გასაყარს უკავშირდება კონსტრუქციები:

- სიკვდილის პირას მიყვანა, გარდასხეულება -ölmek üzere olan; ölüme teşvik edilme
- სიკვდილ-სიცოცხლის გასაყარზე - ölüm hayat kavşağı
- სიკვდილის პირას, სიკვდილის ზღვარზე, სამარის კართან -ölmesine ramak kalmak
- ცალი ფეხი სამარეში -bir ayağı mezarda olmak
- მიწისკენ პირის ქნა -(gözü) toprağa bakmak
- უკანასკნელი დღეების დათვლა, უკანასკნელ დღეში ყოფნა -sayılı günler kalıyor; günleri saymak
- დღედათვლილი - ölüm(rahat) döşeginde
- უკანასკნელი დღეებით ცხოვრება -son günleri yaşamak
- აღსასრულის მოახლოება -sona yaklaşmak, bitmek üzere olmak, sonu geliyor, bitiyor

სიკვდილის აგონიის ჯგუფი მრავალფეროვანია:

- ზღვრამდე მიღწევა -hayat sonucuna varmak; son günlerini yaşamak
  - ცალი ფეხი სამარეში აქვს - bir ayağı çukurda
- განწირული (სასიკვდილოდ), დღედალეული -ölmeye mahkum
- (სასიკვდილო) აგონია -can çekişme; ölümlle cebelleşme(cedelleşme)
- იყო სიკვდილმისჯილი -idama (ölüme) mahkum olmak
- სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე - son damla kanına kadar
- უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე - son nefese kadar
- ცოცხალ-მკვდარი -yarı ölü yarı diri
- სამარის (მკვდრის) ფერი ადევს / ედება -ölgün rengi, solmuş,
- მოჭამა წუთისოფელი -dünyayı tüketti
- თავისი დრო მოჭამა -ömrünü tüketti
- საფლავის კარამდე -ölünceye kadar, mezara konuncaya kadar, tenesire kadar

- დიდი დღე არ უწერია (ახრიზამანი) - sayılı günler kalıyor
- საიქიოსკენ პირს აქნევენებს, ჟამი დარეკავს -eceli gelmiş
- რისამე აღსასრული დგება -bir şeyin sonunu yaklaşıp meydana gelmektedir
- ბეწვზე ჰკიდია მისი ცხოვრება, დღეს ვედარ გაათენებს - ölmesine kıl (kadar) kalmıştı, ölmesine ramak kalmıştı, öleyazıyordu
- აღსასრული მოვა -eceli gelir
- უსიცოცხლო, უსულო, სულდალეული, მკვდარი -cansız, hissiz, ölü
- სიკვდილსა და სიცოცხლეს შუა -ölümle yaşam arası
- სიკვდილის საათი -ölüm saati, vefat saati, mevt saati
- სიკვდილის სუდარა, საბურავი -kefen
- სიკვდილის სარეცელი -ölüm döşegi
- მოკვდე ნელი სიკვდილით -yavaş yavaş sindire sindire ölmek
- სულს ლევს, სულს დაფავს -bir mum gibi sönüp gitmek (yolcudur artık)
- ცალი ფეხი სამარეში -bir ayağı mezarda olmak
- სიკვდილის პირას -ölmek üzere olmak
- სულთამობრძავი -ölümsek
- ბედბოლო -son kaderi
- სასიკვდილოდ გადადებული, სასიკვდილოდ განწირული, განწირული - ölmeğe mahkum
- გათავება (გათავებს, გათავდება) -bitmek(bitirmek)
- სასიკვდილო განაჩენი -idama, ölüme mahkum etmek
- უკანასკნელი ამოსუნთქვა -son nefes vermek
- სულის მინავლა -solup sönmek
  - უკანასკნელ სულის ამოთქმამდე -son nefes; buğusuz, berrak bir ayna gibidir
- დაჰკრა ბოლო საათმა -son vakti saati, eceli; Azrailin tedbirsiz ve gafil olarak gelmesi
- სიკვდილის დრო -ölüm saati, son saati

საპირისპირო შინაარსისაა:

- ცას გამოეკერა - dünyaya kazık kaktı

- სული/წუთისოფელი გაუტკბა -gün görmüş
ადამიანს, რომელიც სიკვდილს გადაურჩება, ახასიათებენ
შემდეგნაირად:

- მკვდრეთით აღმდგარი -(dirilmek) gitti ve geldi
- სიკვდილს თვალებში ჩახედა -ölüme yüz yüze gelmek; ölümle
burun buruna gelmek
  - სიკვდილის ბრჭყალებიდან თავის დახსნა -kefeni
yırtmak

ხაზი უნდა გავუსვათ, რომ სიტყვა რამდენიმე მიკროველში
შეიძლება შედიოდეს. როგორც აღვნიშნეთ, სიკვდილი და სიცო-
ცხლე ურთიერთგანპირობებული ცნებებია და დროში არსებო-
ბასთანაა დაკავშირებული. ამასთანავე, ეს ორი სამყარო არ არის
ერთმანეთისგან გათიშული და შესაძლებელია (ძირითადად,
ერთი მიმართულებით) ორ სამყაროს შორის მოძრაობა. განი-
რჩევა მომავალი და მიმავალი (შენ მომავალი ხარ, მე კი მიმა-
ვალი; Sen geleceksin, ben ise gideceğim). ამ სამყაროში ადამიანის
მოვლინებასთან დაკავშირებით საკვლევ ენებში გვაქვს შემდეგი
სემანტიკები, რომლებიც დაკავშირებულია მოძრაობასთან. ასეთ-
ივე მოძრაობა აისახება სხვა იდიომატურ გამოთქმებშიც, სადაც
შეიძლება დაემატოს მოსვენების, მუდმივი (უკანასკნელი) ძილ-
ის, ამქვეყნიური ასპარეზის (კარიერის დასასრულის) დატო-
ვების, სულის ამოხდომის და სხვ. თემებიც:

- საიქიოში გადასახლება -Ahrete göç etmek(gitmek,varmak)
- სხვა სამყაროში გადასვლა -öbür dünyaya göç etmek
- წინაპრებთან წარდგომა -ölü ataların huzuruna çıkmak
- ღვთის წყალობის მიღწევა, ღმერთთან წასვლა,
სიკვდილი - Hakka yürümek; Allahın rahmetine kavuşmak;
Mevlasını bulmak - ღვთის წინაშე წარდგომა
- ამქვეყნიური, მიწიერი სიცოცხლის დასრულება -bu
dünya hayatı dolmak
- მარადიულობაში გადასვლა -ebediye dalıp gitmesi;

ölümsüzlüğün tatması

- უკეთეს სამყაროში გადასახლება -öteki dünuyanın huzuru ve sükuneti tatması; öbür dünyaya göçmek

- მიწიერი ყოფის დასრულება, მიწიერი ცხოვრების დატოვება -dünyayı terketmek||bırakmak

- სიკვდილის შემდეგ ადამიანი გადასახლება, გადაცხოვრდება- öbür dünyaya göçmek; ahreti boylamak, ahrete gitmek

- იმქვეყნად გადასვლა -ahreti (öbür dünyayı) boylamak

- წასვლა ცხოვრებიდან, სიკვდილი -hayattan ayrılmak

- გაელება სამოთხის კარი - cennet kapısı açılır; cennet tasviri

- სიკვდილის მერე არსებობა, იმქვეყნიური არსებობა - ölümden sonra yaşam/hayatın varlığı; ebedi hayatın varlığı; öldükten sonra dirilişin ispatı; ölümden sonra tekrar dirilme

პერსპექტივა ახალ სამყაროში (სიკვდილის შემდეგ):

- სამოთხის კარი გაელება; ნათელი დაადგება; განისვენებს - cennetin kapısını cömert açar (göğ e açılmak);

- იყო მკვდარი, დამარხული, დასამარებული -ölü, ölmüş, cansız, gömüllü

კონცეპტების - „სიცოცხლე“ და „სიკვდილი“- რეპრეზენტაციის სინქრონული ანალიზი, რომელიც გვიჩვენებს კონცეპტის თანამედროვე სტრუქტურას (ლექსიკონებისა და დისკურსის მასალაზე), შევსებულია დიაქრონული და შედარებითი ექსკურსებით, რომელთა საფუძველს წარმოადგენენ ეტიმოლოგიური ლექსიკონები და ენციკლოპედიური მასალა.

კოლექტიური ენობრივი ცნობიერების კვლევის პრობლემა, რომელიც გამოხატავს ენაში დამკვიდრებულ გარკვეულ კანონზომიერებებს სიტყვებისა და წინადადებების ორგანიზაციაში, ჩვენ განვიხილეთ უნივერსალური კონცეპტების „სიცოცხლე“ და „სიკვდილი“ საფუძველზე, რომლებშიც მჟღავნდება ნაციონალური

სამყაროს სურათების სპეციფიკურობა. ნებისმიერი ენის კონცეპტოსფეროში კონცეპტები „სიცოცხლე“ და „სიკვდილი“ კულტურის კონცეპტებს შორის ცენტრალურ ადგილს იკავებს, ვინაიდან მათში შემავალი ცნებები ეგზისტენციალურად მნიშვნელოვანია, როგორც ცალკეული ადამიანისთვის, ისე კაცობრიობისთვის ზოგადად (Чумак, 2004: 282-286).

გამოყენებული ლიტერატურა

1. *Turkul-Kartuli Leksik'oni.* (2001). (L. Chlaidzis Redaktsiit). Stamboli. (თურქულ-ქართული ლექსიკონი. (2001). (ლ. ჩლაიძის რედაქციით). სტამბოლი);
2. Mamulia, E.(2006). *Turkul-Kartuli Frazzeologiuri Leksik'oni.* Tbilisi. (მამულია, ე. (2006). თურქულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი. თბილისი);
3. Oniani, Al.(1996). *Kartuli Idiomebi.* Tbilisi. (ონიანი, ალ. (1996). ქართული იდიომები. თბილისი);
4. Ghont'I, Al. (1984). *Kartuli K'ilo Tkmeta Sit'qvis K'ona.* Tbilisi. (ღლონტი, ალ. (1984). ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა. თბილისი);
5. Баскаков, А.Н. и другие (1998). *Большой Турецко-Русский словарь,* Москва;
6. Филос. словарь, (2001). *Новейший филос. словарь.* Москва;
7. Чумак, О.С. (2004). *Корреляция концептов «жизнь» и «смерть» в идиостиле Б.Пастернака* (на материале романа «Доктор Живаго»): автореф. канд. филол. наук, Саратов;
8. Hüseyin, U. Uysal, H. (1992). *Deyimler Sözlüğü.* İstanbul;
9. Mehmet, Ali Ağakay. (1949). *Türkçede Mecazlar Sözlüğü.* Ankara;
10. Metin, Yurtbaşı. (1996). *Eş ve Karşıtlı Anlamlılar Sözlüğü.* İstanbul;
11. Özön, Mustafa Nihat. (1979). *Türkçe Tabirler Sözlüğü.* İstanbul;
12. Süer, Ö. A. (1999). *Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü.* Ankara;
13. Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü.* İstanbul;
14. Özcan, Yalım.(1998). *Türkçe'de Yakın ve Karşıtlı Anlamlılar Sözlüğü.* Ankara.

Tsiala Lagvilava

**Linguistic Means for Representation of „Death“ and „Life“ (In
Georgian and Turkish Languages)**

Abstract

The conceptual field of death-life in the cultures under study is the national-cultural manifestations of the universal field the integral semantemes of which are existence and non-existence (the end of existence).

The phenomenon of death-life encompasses the entire organic world, which also makes a difference in its nomination, depending on the biological status of the object of death – concerning humans, animals or plants.

In interpreting the research concepts, great importance is attached to the linguistic means of its representation. Conceptual meanings are expressed at different linguistic levels: lexical, phraseological and paremiological units. In addition, it is quite common to convey the content of a concept through figures of speech (metaphor, metonymy, synecdoche, personification).

Synchronic analysis of the representation of the concepts – “Life” and “Death”, which shows the modern structure of the concept (on dictionaries and discourse materials), is filled with diachronic and comparative excursions based on etymological dictionaries and encyclopedic material.